

A gazdaságetika, mint önálló tudomány, mindössze 30 éves múltra tekinthet vissza. A múlt század 80-as éveiben a Harvard Business School hozott létre egy önálló tanszéket, amely elindította a modern gazdaságetikai kutatásokat.

Természetesen a gazdasági folyamatok etikai dilemmái egyidősek az emberiség történetével. Például igen bő tárházát találhatjuk a gazdasági tevékenységek és folyamatok, valamint az etikus magatartás összefüggéseinek a viszonyairól a Bibliában. De említhetjük a Ciceró által feljegyzett rodoszi példázatot is, amelynek lényege egy klasszikus gazdaságetikai dilemma: Rodosz szigetén gabonahiány keletkezett, és ezért egy alexandriai kereskedő nagyon kedvező áron tudta eladni gabonáját. Amikor azonban még Alexandriából elindult, látta, hogy sok más hajó is készül Rodoszra gabonával, azaz valószínűleg hamarosan megoldódik a gabonahiány. Ezt azonban a rodosziak nem tudták. A kereskedő erkölcsi dilemmája az, hogy elmondja-e a rodosziaknak: nemsokára megszűnik a hiány, vagy elhallgassa ezt az információt, és a saját gabonáját a legmagasabb áron értékesítse. A történet leírása után Ciceró azt vallja, hogy a kereskedőnek erkölcsi kötelessége a korrekt tájékoztatás, s ennek érdekében a veszteséget is vállalnia kell.

Mindez jól mutatja, hogy szinte minden piaci kapcsolatban fellelhetők a gazdaság és az etika kölcsönkapcsolatai. Nyilvánvaló az, hogy a piaci működések legfontosabb közgazdasági értéke a nyereségre való törekvés, azaz a hatékonyság. Már a 17. században felvetette John Locke azt a gondolatot, hogy a piac működése már önmagában is tartalmazza a természetes erkölcsi értékek kérdéseit. Mindennek középpontjában a hatalom, a szabadság és a magántulajdon kérdéskörei állnak. A magántulajdon egy erőforrás kisajátítását, teljes körű birtoklását jelenti. Ennek alapja, hogy a birtokolt javakat külső kényszertől mentesen, önkéntesen legyünk képesek a piacon cserére felajánlani. A természetes jog ezt az elvet támasztja alá. Amikor ebbe a folyamatba valamilyen külső körülmény (például állam) beavatkozik, akkor ezt vagy a gazdasági egyensúly, vagy pedig etikai-jogi kérdések indokolják. A közgazdaságtudományok képviselői a piac etikai kérdéseit főleg pragmatikus szempontból közelítik meg, azaz a személyes önérték motívumát állítják a középpontba.

Ez mindenképpen egyoldalú szemléletnek tekinthető, hiszen a piac, mint erkölcsi érték, vagy mint az erkölcsi értékek működésének egy sajátos terepe, nemcsak az egyéni haszn létrehozását segítheti, hanem a társadalmi-közösségi jellegű hasznok kialakulását is. Ne feledkezzünk meg arról sem, hogy az egyéni anyagi jólét praktikuma mellett a piaci folyamatokban való részvétel készségeket, képességeket is kialakít, kibontja az individuális tehetséget és elősegíti az innovatív szellemet. A piac ugyanakkor nemcsak a közvetlen gazdasági interakciók terepe, hanem sajátosan konstruálja a társadalmi élet formáit, kapcsolati- és küzdőtereit. Tehát az *önértéknek* ugyan fontos szerepe van a gazdasági

motivációkban, de mégsem az egyetlen tényező a munkamegosztásban, illetve a társadalmi teljesítmények rendszerében. Más szempontból megközelítve a kérdést, azt is figyelembe kell vennünk, hogy olyan piac valójában nem létezik, amely az erkölcsi követelmények előírásainak kizárólagosan megfelel. Ennek oka nyilvánvalóan az, hogy bármely piac versenyfüggő, és a résztvevők egymással szemben szeretnének előnyökhöz jutni. Az előnyszerzésért folytatott küzdelemben a különböző etikai habitusú résztvevők különféle erkölcsiséggel rendelkeznek.

A jelenlegi, immáron két esztendeje tartó, válságjelenségek mindenképpen indokolják egy korszerű, internetes formátumú gazdasájetikai folyóirat létrejöttét, s ezért döntöttem úgy, hogy gazdasájetika.hu címmel alapítom meg e lapot. Ehhez a bátorságot onnan merítettem, hogy 13 éve oktatom a veszprémi Pannon Egyetemen a gazdasájetika tárgyat, valamint itt folytatom gazdasájetikai kutatásaimat. Ezt az időszakot összegeztem a 2007-ben megjelent

Önérdék és önzetlenség

című kötetemben, amelynek új, bővített kiadása a Perfekt Kiadó gondozásában jelent meg 2009-ben. A célom az, hogy a különféle tudományok segítségével – interdiszciplináris módon – közelítsük meg a gazdasági élet és a társadalmak viszonyait. A közölt tanulmányokkal, elemzésekkel, esszékkel szeretnék hozzájárulni egy, a mainál etikusabb, erkölcsösebb világ felépítéséhez. Lapunknak a Pannon Egyetem Társadalomtudományok és Nemzetközi Tanulmányok Intézete ad szakmai háttérrel.

A folyóirat alapításához elismert közgazdászok, filozófusok, szociológusok, pszichológusok, politológusok stb. segítségét kértem; olyanokét, akik – pusztán a szakmájuk művelésén túl – külön elkötelezettséget is éreznek az etikusabb világért való szerep-vállalásban. Mindezen túl szeretném folyamatosan bővíteni a munkatársak, szerzők körét. Szeretettel várom az egyetemek, a kutató intézetek és a társadalomtudományi doktori iskolák kutatóinak, oktatóinak, valamint PhD-hallgatóinak írásait. A későbbiekben rendszeresen tartunk konferenciákat, symposiumokat (az elsőt 2011 tavaszára tervezzük), valamint olyan fórumokat, amelyek erősíthetik a folyóiratban képviselt célokat. Évente négy folyóirat-számot jelentetünk meg, s ezen kívül a – fokozatosan fejlesztett – honlapunkon számos önálló rovatot építünk fel folyamatosan: pl.: etikai kódexek, szaketikák, új könyvek, etikai bizottságok, társlapok, fórum, támogatók-szponzorok stb... A fő célunk az, hogy közérthető, szélesebb körben érdeklődést keltő, de ugyanakkor tudományos publicisztikai szintű lapot nyújtsunk át olvasóinknak.

Kérem, ismerkedjenek meg első számunkkal, látogassanak gyakran a gazdasájetika.hu-ra, és természetesen várom olvasóink véleményeit és ötleteit!

Beköszöntő

2010. október 12. kedd, 12:05 - Módosítás: 2010. december 12. vasárnap, 18:16

Garaczi Imre

főszerkesztő

garaczi@almos.uni-pannon.hu